

The Relationship between the Right to Mother Tongue and National Security and Territorial Unity

Mohammad Jalali *

Assistant Professor, Public Law, Faculty of Law,
Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Mehrdad Aghaei

LLM, Public Law, Faculty of Law, Shahid Beheshti
University, Tehran, Iran

Abstract

Linguistic minorities often have their own unique lifestyle, culture, and traditions, and they have distinct demands based on their culture. In short, this demand pertains to their right to use their mother tongue, which is different from the right of each member of these groups to use their mother tongue individually. They demand the right to use their mother tongue collectively and as a third-generation right. However, sometimes the demand for this right conflicts with national security and territorial unity. Some governments, based on their approach to the issue of rights, the conflict between them and the public interest and their own security policies limit the right to the mother tongue and take a confrontational and restrictive stance on both the general right and the specific right to the mother tongue, in consideration of the issue of territorial unity. This study aims to explore and explain the theoretical framework of this conflict and its reasons, and to provide strategies for solving this problem by describing and expanding on various theoretical discourses related to the subject. Another goal of this study is to explore some of the concepts involved in this subject and to examine an appropriate theoretical approach to related concepts, which also aids to answer the main research problem. As research backgrounds, reference can be made to the book "Language Rights and Political Theory" by Will Kymlicka, published by Oxford University Press in 2007, and the book "National Security, Human Rights, Political Legitimacy in Fragile Democracies: An Introduction to the Foundations of National Security Law" by Mehdi Rezaei, published by Khorsandi Publishing in 2018.

* Corresponding Author: m_jalali@sbu.ac.ir

How to Cite: Jalali, M., Aghaei, M, (2023), "The Relationship between the Right to Mother Tongue and National Security and Territorial Unity", The Quarterly Journal of Public Law Research, 24(78), 221-253. doi: 10.22054/QJPL.2022.65762.2728

The main purpose of this research is to explain the relationship between the right of linguistic minorities to use their mother tongue and national security and territorial unity. Within this framework, the present study, while reviewing and analyzing all the concepts involved in the subject, by adopting a reductionist approach towards the rights of minority groups and emphasizing the individual nature of rights, and with attention to the requirements of positive discrimination in insuring group rights, explains and defends the rights of minority groups to the mother tongue and the necessity of ensuring those rights. It also examines and analyzes the relationship between the right to the mother tongue and national security, and territorial unity. It shows that the closer a state's security discourse is to a negative and commodity-based interpretation, the more threatened national security and territorial unity will be, and the more it will be in conflict with the right to the mother tongue. The choice of a political-legal system to adopt a security theoretical manifest has a direct impact on the definition and boundaries of national security in that country, and the degree of its democracy and human rights also has a complete impact on the model and approach of its security discourse. Non-democratic and non-human rights systems that adopt traditional discourse in national security not only refuse to tolerate any objections and opposition by the people but also, based on various security pretexts and through "securitization", initiate suppression and threatening of public freedoms and citizens' rights. However, the modern discourse, with a focus on the citizens' demands, internal vulnerabilities, and socio-economic issues, and with regard to pluralism, democracy, and human rights, seeks security through creating national convergence and synergy. The postmodern discourse, on another hand, looks at national security with a focus on global security centered on human beings and from the perspective of fundamental human rights, culture, and cultural issues. Therefore, the two modern and postmodern discourses not only recognize the right to the mother tongue, but also guarantee it and consider guaranteeing it as a booster of national security. Regarding the right to the mother tongue, political regimes with a traditional security approach see this right and its enforcement in conflict with national security, and thus restrict the freedom of linguistic minorities. Non-democratic and non-human rights regimes, with a security-oriented approach, always label linguistic minorities as secessionist forces and with various titles, including labeling them as threats to national security and unity, and territorial unity, and they restrict the freedom to use their mother tongue. It seems that the democratic or non-democratic and human rights or non-human rights nature of a political system determines which security approach and discourse that system has, and it is this discourse that shapes the government's position on the basic freedoms and rights of the people and following that, the path of that

political system will become apparent. In the face of the duality of “the existence of linguistic diversity and minorities increases threats and insecurity”, or conversely, “confronting the linguistic freedoms of minorities leads to their dissatisfaction and desire for secession”, the proposition of the authors is the second approach; especially since governments that seek security only outside their borders with a traditional security perspective, naturally overlook internal security threats or even consider their source as foreign, and over time, people’s dissatisfaction with the deprivation of their fundamental freedoms such as linguistic freedom will only be one of the problems and dissatisfactions, and economic and social problems will also prevail. At that time, the centrifugal forces due to injustice, economic deprivation, and restrictions on fundamental freedoms will become more apparent. Therefore, in a general proposition, the less democratic a government is and the less commitment it has to human rights, the more traditional and outward-looking its security policies and approaches will become. It will also restrict domestic rights and freedoms, resulting in an increase in centrifugal forces and threats to national security and territorial unity. Regarding linguistic minorities Specifically, the more the governments disregard democracy and human rights, the more probable that they view national security negatively so as to consider threats only from external or foreign roots. By closing these outlets and making the phenomenon of linguistic diversity and minority mother tongues a security issue, they threaten the freedom of using the mother tongue in many aspects. On the other hand, focusing on militarization to gain security at exorbitant costs, neglecting human rights and freedoms, and the absence of a monitoring and desirable balance system for a democratic system will lead to a "crisis of efficiency" and a "crisis of legitimacy" of that political system, which will result in deep economic and social crises and dissatisfaction, especially among minorities. This economic pressure, coupled with severe repression of the freedom to use the mother tongue, will plant the seed of anomie and subsequently, the revival of separatist movements and threats to national security. Thus, the unity of the land and territorial unity will be compromised.

Keywords: Linguistic Minorities, Mother Tongue, Group Rights, Individual Rights, National Security, Territorial Unity.

رابطه حق بر زبان مادری با امنیت ملی و وحدت سرزمینی

محمد جلالی * استادیار گروه حقوق عمومی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مهرداد آقایی دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

اقلیت‌های زبانی حق خود بر استفاده زبان مادری را در شکل جمعی و در قالب یک حق نسل سوم مطالبه می‌کنند اما گاه این حق - مطالبه پای در دایره امنیت ملی و وحدت سرزمینی می‌نهد. برخی دولت‌ها بر اساس سیاست‌های امنیتی خویش و با توجه به مقوله وحدت سرزمینی، حق بر زبان مادری را تحدید کرده و درباره حق‌ها بطور کلی و حق بر زبان مادری بطور مشخص، موضع تقابل اتخاذ می‌کنند. لذا پرسش اصلی پژوهش عبارت است از اینکه «رابطه حق بر استفاده از زبان مادری برای گویش‌وران زبان‌های مادری اقلیت با امنیت ملی و وحدت سرزمینی چیست؟» که این پژوهش ضمن بازخوانی همه مفاهیم دخیل در موضوع، با رویکردی تقلیل‌گرایانه در قبال حق گروه‌های اقلیت با تأکید و توجه به ماهیت فردی حق‌ها و مقتضیات تبعیض مثبت در تضمین حق‌های گروهی، به تبیین و دفاع از حق بر زبان مادری اقلیت‌های زبانی و لزوم تضمین آن پرداخته و رابطه این حق را با امنیت ملی و وحدت سرزمینی بررسی کرده و تحلیل نموده است که هر چه گفتمان امنیتی یک دولت به برداشت سنتی با رویکرد سلبی و کالانگار نزدیک‌تر باشد، امنیت ملی و وحدت سرزمینی بیشتر مورد تهدید واقع شده و در تقابل با حق بر زبان مادری قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: حق بر زبان مادری، اقلیت‌های زبانی، امنیت ملی، وحدت سرزمینی.

مقدمه

زبان مادری بعنوان اولین زبان انسان که از بدو تولد، تکلم و برقراری ارتباط را با آن آغاز می‌کند، نقشی اساسی در ساختار روان‌شناختی و بالیدن استعدادهاى انسان در مراحل بعدی زندگی دارد و بخاطر همین اهمیت و نقش پررنگ زبان مادری در زندگی کرامت‌مندانه دارندگان آن است که سخن از حق بر زبان مادری به میان می‌آید. ماهیت این حق در عمل و با پیشینه‌ای طولانی به اقلیت‌ها و اقلیت‌بودگی گره خورده است؛ بطوری که در تطورات و تحولات زیست‌جمعیتی مردم کشورهای دارای تنوع زبانی، گویش‌وران برخی زبان‌های مادری از پیش موجود در آن سرزمین، از لحاظ عددی در میان ترکیب جمعیتی شکل گرفته، اقلیت واقع گردیده و سبک و مسیر زندگی‌شان از تصمیمات و سیاست‌گذاری‌های اعضای ترکیب جمعیتی غالب متأثر می‌شود. شاید بتوان گفت طبیعی است که در میان این حجم از تصمیمات و سیاست‌های گروه اکثریت، خواست‌ها و نیازهای گروه یا گروه‌های اقلیت کم‌رنگ یا نادیده انگاشته شود و به این شکل، طیف کم‌ویش وسیعی از تبعیض‌ها و بی‌عدالتی‌ها متوجه گروه‌های مزبور گردد. اقلیت‌بودگی و حدود و ثغور مفهومی آن مقوله‌ای پیچیده و متطور است که تعریف‌های بسیاری نیز از آن ارائه گردیده است. از جمله آنکه «یک اقلیت قومی، دینی یا زبانی هر گروهی از افراد است که کمتر از نیمی از جمعیت کل قلمرو کشوری را تشکیل می‌دهند و اعضای آن ویژگی‌های مشترک فرهنگ، دین یا زبان یا ترکیبی از هر یک از این صفات را دارند. یک شخص می‌تواند آزادانه به یک اقلیت قومی، دینی یا زبانی تعلق بگیرد؛ بدون این که نیازی به تابعیت، اقامت، شناسایی رسمی یا وضعیت دیگر باشد.»^۱ با این حال، مفهوم‌شناسی‌های موجود از اقلیت و اقلیت‌بودگی خالی از اشکال نیست؛ این تعاریف سبب شده تا وسعت و کارایی چتر مفهومی اقلیت‌بودگی کاهش یافته و عده زیادی از اقلیت‌ها، اقلیت قلمداد نشوند. همان‌گونه که بیان شد، یکی از اقلیت‌ها، اقلیت‌های زبانی‌اند که به‌رغم شناسایی و به

1. Special Rapporteur on Minority Issues, *Effective Promotion of the Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities- A/74/160* (New York: General Assembly of UN, 2019) p. 19.

رسمیت شناخته شدن، فقر نظریه‌پردازی درباره این گروه و مطالبات آنان به وضوح قابل مشاهده است. در این مسیر با اوصافی که بیان شد، مجموعه‌ای از حق - مطالبه‌ها در میان گویش‌وران زبان‌های مادری اقلیت پدید می‌آید که در چارچوب نظری حق‌ها، «حق بر زبان مادری» نامیده می‌شود. نکته مهم آنکه اندیشه سیاسی و حقوقی در دو دهه گذشته سرشار از بحث‌های مختلفی درباره تنوع فرهنگی و تکثرگرایی قومی و نژادی بوده است؛ اما تنوع زبانی و حقوق اقلیت‌های زبانی، کمترین نظریه‌پردازی‌ها و توجه‌ها را به خود اختصاص داده است.^۱ حق - مطالبه‌های گروه‌های دارای زبان مادری اقلیت، گاه به قلمرو مصلحت و منفعت عمومی وارد می‌شود و درست یا غلط، نوعی تقابل میان این مطالبات و دو مصداق مهم منفعت عمومی - یعنی امنیت ملی و وحدت سرزمینی - شکل می‌گیرد. در این پژوهش، ضمن مفهوم‌شناسی مفاهیم دخیل در موضوع (بخصوص مفهوم وحدت سرزمینی که پیش از این تعریف مشخص و روشنی از آن در دست نبود)، رابطه حق بر زبان مادری با امنیت ملی و وحدت سرزمینی بررسی و تبیین گردیده است. بنابراین پرسش اصلی این پژوهش آن است که رابطه حق بر زبان مادری با امنیت ملی و وحدت سرزمینی چیست؟ برای پاسخ به این پرسش، ابتدا مفهوم حق بر زبان مادری و مبانی آن واکاوی شده، سپس به مفهوم‌شناسی امنیت و امنیت ملی و جایگاه و مختصات حق بر زبان مادری در منظومه امنیت ملی پرداخته شده و در نهایت مفهوم وحدت سرزمینی، تفاوت‌های آن با مفاهیم مشابه و رابطه آن با حق بر زبان مادری تبیین گردیده است.

۱. مفهوم و مبانی حق بر زبان مادری

«حق بر زبان مادری» یا «حق بر استفاده از زبان مادری» هم در چارچوب نسل اول حقوق بشر یعنی همان حقوق مدنی - سیاسی که رویکرد فردی دارد رخ می‌نماید و هم در ساختار نسل سوم حقوق بشر که حقوق جمعی است؛ بنابراین این حق هم یک حق فردی نسل اولی و هم یک حق جمعی نسل سوم است. اما ماهیت و محتوای آن زیر عنوان هر یک از دو

1. Will Kymlicka et al., *Language Rights and Political Theory* (New York: Oxford University Press, 2007) pp. 1-2.

نسل حق‌های یادشده متفاوت است و مبانی فلسفی و حقوقی مجزایی نیز دارد. این حق در چارچوب نسل اول به اعتبار فردیت اعضای گروه‌های اقلیت و برای هر فرد می‌تواند زیر عنوان حق‌های فردی همچون آزادی بیان، آزادی مطبوعات، آزادی تجمعات و عدم تبعیض قرار گرفته و وجاهت یابد.^۱ در مرزهای نسل سوم حق‌ها اما موضوع کمی متفاوت است؛ حق‌های نسل سوم، حق بر منافع غیرمنفرد است. منافعی که جمع برای نفع جمعی از آنها بهره می‌برد، نه فرد برای منافع شخصی.^۲ مانند حق بر صلح یا حق بر محیط زیست سالم. حق بر زبان مادری برای گروه‌های اقلیت زبانی نیز از این دست است. همچنین از زبان و حق بر زبان مادری بعنوان وسیله‌ای برای اعمال حق بر تعیین سرنوشت نیز نام برده می‌شود.^۳ خواست‌های این گروه‌ها در قالب یک گروه جمعی، متفاوت از مطالبات اعضای این گروه‌ها به شکل منفرد است و نفع جمعی آنان را در بر می‌گیرد. البته این موضوع به این معنا نیست که افراد در حق‌های جمعی نفعی ندارند؛ جمعی و فردی بودن این حق‌ها به اعتبار مدعی آنها است.^۴

برخی به حق‌های جمعی نقدهایی جدی وارد می‌آورند. آنها استدلال می‌کنند حقوق بشر، حقوق انسان‌ها است و بدیهی است که انسان یک وجود منفرد می‌باشد. از نظر این دسته ممکن است گروه‌ها نوع و طیفی از حق‌ها را دارا باشند؛ اما این حق‌ها هرچه که هستند نمی‌توانند حقوق بشر باشند؛ در این دیدگاه، حقوق بشر باید الزاماً حقوقی باشد متبلور و برآمده از افراد. در مقابل، دسته‌ای دیگر بدون اینکه تحت تأثیر این منطق قرار گیرند، اصرار دارند حقوق بشر می‌تواند به شکل جمعی و همین‌طور بصورت فردی شکل بگیرد. آنها بیان می‌دارند آنچه اهمیت بنیادین‌تری برای انسان‌ها دارد، خوب‌ها و بدیهایی است که مردم آنها را بیشتر بصورت جمعی تجربه می‌کنند تا به شکل فردی و اگر ما اصرار

1. Ibid. p. 34.

2. Mohammad Rasekh, *Right and the Public Interest; Articles in Philosophy of Rights, Philosophy of Law and Philosophy of Value*, 1th V (Tehran: Tarhe-e-No Press, 2014).

3. Amir Salimi, *Linguistic Genocide*, Master Thesis in Human Rights Law, Tehran, Shahid Beheshti University, Faculty of Law, (2017) p. 74.

4. Mohammad, Ghari Seyed Fatemi, *Contemporary Human Rights Law - An Introduction to the Theoretical Issues*, 1th V. (Tehran: Negah-e-Moaser Press, 2017) p. 50.

ورزیم که حقوق بشر باید حقوقی باشد که مردم تنها بصورت انفرادی می‌توانند از آنها برخوردار باشند، برداشت ما از حقوق بشر با واقعیت‌های اجتماعی شرایط و زیست انسان مطابقت نخواهد داشت.^۱ با نگاهی موشکافانه می‌توان جدال موافقان و مخالفان حقوق جمعی را تقابل فردگرایان و جمع‌گرایان دانست. در واقع مدافعان حقوق جمعی، جمع‌گرایان هستند که در اندیشه آنان در قالب حق می‌توان همانند ادعاهای فرد از ادعاهای گروه از آن جهت که گروه است، دفاع نمود. در دستگاه فکری این دسته نمی‌توان گروه را با این استدلال که فاقد ویژگی‌های فرد است از حق محروم کرد بلکه آنان بر وجود حق جمعی بصورت مستقل از حق فردی تأکید دارند و انتساب حق به شکل انحصاری به فرد را بی‌معنا و مفهوم می‌انگارند. در نقطه مقابل، فردگرایان که بر جوهره فردی حق پافشاری می‌نمایند، با دو رویکرد به مضاف آمده‌اند. نخست، رویکرد شک‌گرایانه است؛ این دسته از بیخ‌وبن با مفهوم حق نسل سوم مخالف بوده و حق را ابزاری برای حمایت از فرد در برابر تهاجم جامعه و حکومت می‌دانند. دوم، رویکرد تقلیل‌گرایانه است که مفهوم حق نسل سوم را موجه می‌داند، اما آن را به حق اعضای گروه تقلیل می‌دهد. در این دیدگاه، گروه هویتی واقعی و مستقل از اعضای خود ندارد و حق گروهی، حق منتسب به اعضای گروه است و بنابراین، حق نسل سوم جدا و متمایز از حق‌های دو نسل اول نیست و به همان سیاق حق‌های نسل اول و دوم، می‌توان از حق‌های نسل سوم نیز دفاع نمود.^۲ جرمی والدرون نیز با اشاره به مصداق گروه‌های اقلیت، بیان می‌دارد شاید بتوان گروه‌ها را نیز صاحب حق قلمداد کرد و قائل به این موضوع است که حق‌های یک اجتماع یا گروه در برابر یک هویت و کلیت سیاسی بزرگ‌تر، همان منطق حق‌های فرد در برابر اجتماع را دارد.^۳

1. Peter Jones, "Human Rights, Group Rights, and Peoples' Rights", *Human Rights Quarterly*, 21, No. 1, (March 1999) pp. 80-107.

2. Mohammad, Rasekh, *Right and the Public Interest; Articles in Philosophy of Rights, Philosophy of Law and Philosophy of Value*, 2nd V. (Tehran: Ney Press, 2014) p. 440.

3. Jeremy Waldron, *Nonsense Upon Stilts: Bentham, Burke, and Marx on the Rights of Man* / Edited with Introductory and Concluding Essays by Jeremy Waldron (London: New York: Methuen, 1987) pp. 187-188.

بنابراین بر مبنای اصل کرامت ذاتی و فاعلیت هنجاری آدمی، حق‌ها جوهره و ماهیتی فردی دارند و حق‌های گروهی نیز به همین سیاق در واقع حق اعضای گروه به اعتبار عضویت در گروه است و اقلیت‌ها بطور کلی همچنین اقلیت‌های زبانی بطور مشخص نیز انسان‌هایی دارای کرامت ذاتی و فاعلیت اخلاقی‌اند که به اعتبار عضویت در گروه خویش، دارای حق بر زبان مادری هستند. بدین ترتیب اقلیت‌های زبانی به مثابه همان فردها در برابر جامعه‌اند و از حق‌های آنان در برابر جامعه باید دفاع نمود. بعلاوه به اقتضای تبعیض مثبت و رفع نابرابری‌ها به شیوه‌ای که *رالتر* به مقوله عدالت و برابری می‌نگرد، باید اقدامات مختلف سلبی و ایجابی در راستای تضمین حق بر زبان مادری توسط دولت انجام گیرد.^۱ برخی نیز حق‌های زبانی را «سیندرلای حقوق بشر» می‌نامند؛ همچون یک فرزندخوانده نا مشروع در خانواده وسیع حقوق بشر که یا بعنوان یک مفهوم مسئله‌دار رد می‌شود یا در بدترین حالت مرتب نادیده گرفته شده و یا اینکه با اکراه تصدیق می‌شود و در بهترین حالت اجرا می‌گردد.^۳ اما حق بر زبان مادری و بطور کلی مفهوم حق بر کدام مبانی فکری و نظری استوار است؟ انسان کرامت ذاتی دارد و غایت بالذات است و انسان به‌ماهو انسان از چنان ارزشی برخوردار است که نباید به حریم او تجاوز نمود. برای حفظ این ارزش نیاز به یک ابزار و سازوکار است؛ حق‌ها در قامت ابزار مناسب برای حفظ کرامت ذاتی و ارزش همه انسان‌ها به میدان می‌آیند. پس همه انسان‌ها صاحب حق‌اند تا کرامت ذاتی آنها حفظ شود. همه انسان‌ها صاحب حق‌اند، زیرا همه انسان‌ها با یکدیگر برابرند؛ و همه انسان‌ها با یکدیگر برابرند، زیرا انسان دارای ارزش و کرامت ذاتی است و نمی‌توان او را وسیله دست‌یازیدن به اهداف دیگر قرار داد. نمی‌توان برخی انسان‌ها را بالاتر و پایین‌تر از برخی دیگر قرار داد،

1. Mehrdad Aghaei, *The Relationship between the Right to Mother Tongue and National Security and Territorial Unity*, Master Thesis in Public Law, Tehran, Shahid Beheshti University, Faculty of Law, (2021), p. 20.

۲. سیندرلا شخصیت اصلی یک داستان عامیانه است که در شرایطی سخت با نامادری و دو خواهر ناتنی ظالم خویش زندگی می‌کند.

3. Stephen May, "Language Rights: The 'Cinderella' Human Right", *J. Hum. Rights*, 10, No. 3, (2011), pp. 265–289.

چرا که انسان‌ها از حیث ارزش برابرند و باید آنها را برابر دانست. تجلی بیرونی کرامت ذاتی انسان، خودآگاهی و اراده منحصر به فرد اوست. چون انسان خودآگاهی و اختیار دارد؛ پس باید بتواند طراح و حاکم مسیر زندگی خود باشد، پس انسان «فاعل اخلاقی» در زندگی خود است. انسان برای «فاعل اخلاقی» بودن باید آزادی، استقلال و منابع لازم را در اختیار داشته باشد. ابزار تأمین‌کننده آزادی و استقلال انسان برای «فاعلیت اخلاقی»، «حق» است؛ پس انسان دارای حقهایی است و حقوق اقلیت‌ها و بطور مشخص حق اقلیت‌ها بر استفاده از زبان مادریشان بر مبنای «کرامت ذاتی» و «فاعلیت اخلاقی» به شرحی که رفت، یکی از این حق‌ها و موجه و قطعی است.^۱

نقطه چالش آنجاست که اقلیت‌های زبانی از یک سو بر حق و مطالبات خود مبنی بر استفاده از زبان مادریشان پافشاری می‌کنند و اکثریت و حکومت‌ها از سوی دیگر به تناسب شرایط مختلف آن جامعه، ممکن است در برابر تضمین این حق و حمایت از اقلیت‌های زبانی سر فرود نیاورده و مقاومت نمایند. اقلیت‌های زبانی تلاش می‌کنند حقوق خود را استیفا نمایند و بدون محدودیت از زبان مادری خویش در زندگی روزمره استفاده کنند. در آن سوی ماجرا، برخی دولت‌ها به دلایل مختلف از میدان دادن به زبان‌های اقلیت سر باز می‌زنند. فارغ از آنکه این دلایل واقعی‌اند یا برساخت ذهنی حکمرانان، در عمل تقابلی گاه در ردای بحران و آشوب در جغرافیاها و سرزمین‌های مختلف شکل می‌گیرد. دلایل دولت‌ها برای این مقابله بسیارند: اندیشه‌های ملی‌گرایانه، فرآیند ملت‌سازی، ایجاد و حفظ هویت ملی، حفظ امنیت ملی، تمامیت ارضی و وحدت سرزمینی از این جمله‌اند. اما بطور کلی میل درونی و غریزی دولت‌ها در حفظ تمامیت قدرت در ممت خویش و مقاومت در برابر تضمین حقوق شهروندان دلیل زیربنایی همه اینهاست. درست جایی که حقوق عمومی پای در میدان نهاده و حق‌های مختلف از جمله حق بر استفاده از زبان مادری را برای صاحبان حق تضمین می‌نماید. خوب است روشن‌تر تبیین شود اقلیت‌های زبانی مبتنی بر حق بر زبان مادری خویش، در عمل چه حق - مطالبه‌هایی دارند. این مطالبات عبارتند

1. Rasekh, op.cit. pp. 245-250.

از: ۱- استفاده از زبان مادری در فعالیتهای شخصی و خصوصی، ۲- داشتن رسانه و نشریه به زبان مادری، ۳- کاربست زبان مادری در نامها و اطلاع‌رسانی عمومی، ۴- استفاده از زبان مادری در خدمات عمومی و قضایی، ۵- مشارکت در امور اقتصادی و سیاسی و ۶- آموزش عمومی به زبان مادری.^۱

پس از مفهوم‌شناسی حق بر زبان مادری و تبیین مبانی آن، در گفتار آتی مفهوم امنیت و امنیت ملی و مختصات حق بر زبان مادری در گفتمانها و سیاست‌های امنیت ملی واکاوی می‌شود.

۲. امنیت ملی و حق بر زبان مادری

در این گفتار پرسش‌های اساسی آن است که مفهوم‌شناسی‌های انجام شده از «امنیت» و «امنیت ملی» چه سیری را طی نموده و چه تعاریفی از این دو مفهوم ارائه شده است؟ تعریف‌های مختلف از «امنیت» و «امنیت ملی» بر کدام مبانی فکری بنا شده است؟ در منظومه امنیت ملی، «زبان» چه مختصاتی دارد و چگونه نقش‌آفرینی می‌کند و گفتمان و الزامات امنیت ملی از کدام زاویه به زبان‌های مادری اقلیتی می‌نگرد؟

از لحاظ واژگانی، لغت‌نامه دهخدا «امنیت» را «بی‌خوفی و امن، بی‌بیمی، ایمنی، ایمن شدن و در امان بودن» شرح می‌دهد.^۲ فرهنگ حقوقی بلکس نیز در شرح «امنیت» اینچنین می‌نویسد: «وضعیت در امان بودن بخصوص از خطر یا حمله.»^۳ آنچه که در شرح واژگانی امنیت آمده، بسیار کلی و غیردقیق است و صرفاً به معانی متداول و عمومی امنیت پرداخته شده است. بنابراین لازم است برخی مفهوم‌شناسی‌های تخصصی نیز مدنظر قرار گیرند. دانشکده دفاع ملی کانادا «امنیت» را به این صورت تعریف می‌کند: «امنیت، شامل فارغ بودن از حمله نظامی یا فشار و آزادی از انهدام داخلی و رهایی از زوال ارزش‌های

1. Aghaei, op.cit. pp. 24-28.

2. Aliakbar Dehkoda, Dehkoda Dictionary, www.dehkoda.ut.ac.ir/fa/dictionary/45504/%D8%A7%D9%85%D9%86%DB%8C%D8%AA, Last Seen July 2021, Last Seen July 2021.

3. Bryan Garner, ed., *Black's Law Dictionary*, 9th ed (Saint Paul: Thomson Reuters, 2009) p. 1503.

سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است که برای زندگی نقشی حیاتی دارد.^۱ آرنولد وُلفرز، پژوهشگر روابط بین‌الملل نیز معتقد است «امنیت در مفهوم عینی، فقدان تهدید برای حفظ ارزش‌ها و در مفهوم ذهنی، فقدان ترس از مورد حمله قرار گرفتن ارزش‌ها است.»^۲ لیکن بَری بوزان، پژوهشگر نامدار حوزه امنیت با تأمل در دوازده‌گونه از تعاریف مهمی که از امنیت بدست داده شده، به امتناع جمع میان تعاریف می‌رسد و دلیل اصلی آن را اختلاف رویکردها در نگاه به مقوله امنیت می‌داند و بر نبود یک تعریف واحد و بر حذر داشتن اندیشمندان از تلاش بی‌حاصل برای دست‌یازیدن به چنین تعریفی تأکید می‌نماید.^۳ در واقع می‌توان گفت دال امنیت به مدلول خاص و ثابتی ارجاع نمی‌دهد.^۴ به دیگر سخن، هیچ‌گونه رابطه ذاتی و ماهوی پایداری میان دال و مدلول امنیت برقرار نیست و هر رابطه‌ای که بتوان میان این دو در نظر گرفت، یک رابطه قراردادی است. امنیت مصادیق خویش را میان گفتمان‌های مختلف جستجو نموده و گفتمان‌ها نیز حاصل هویت‌های زبانی گوناگون و سیال و یا بازی‌های زبانی ویتگنشتاینی هستند.^۵

اما درباره امنیت از دو رویکرد رایج می‌توان سخن به میان آورد که نقطه آغاز هر یک کاملاً متفاوت است. رویکرد نخست، در عمل امنیت را مرادف با انباشت قدرت می‌پندارد. در این رویکرد؛ امنیت یک کالا انگاشته می‌شود یعنی بازیگران برای داشتن امنیت باید مواردی همچون پول، سلاح، ارتش و... داشته باشند. بویژه قدرت، راه رسیدن به امنیت تلقی می‌گردد و بازیگران هرچه قدرت (بخصوص قدرت نظامی) بیشتری بدست آورند،

1. Mehrdad Mirarab et al., "A Look at the Concept of Security", *Political Science Quarterly* - Bqir Al-Olum University, Volume. 3, Issue. 9, (Summer 2000), pp. 133-142.

2. Ibid. pp. 133-142.

3. Asghar Eftekhari, *Fundamental Stages of Thought in National Security Studies* (Tehran: Research Institute for Strategic Studies, 2016). pp. 23-24.

4. Mohammadreza Tajik, *An Introduction to the National Security Strategies of the Islamic Republic of Iran*, 1th V (Tehran: Farhang-e- Gofte-man Press, 2002) pp. 12-15.

5. Mehdi Rezaei, *National Security, Human Rights, Political Legitimacy at Fragile Democracies; An Introduction to the Foundation of National Security Law* (Tehran: Khorsand Press, 2018) p. 14.

امنیت بیش‌تری خواهند داشت. رویکرد دوم با این ایده که امنیت نتیجه قدرت است به رویارویی بر می‌خیزد. این رویکرد، امنیت را مبتنی بر رهایی می‌داند یعنی سنگ زیرین امنیت در این رویکرد، عدالت و تأمین حقوق بشر است. در این نگاه، امنیت نه یک کالا که رابطه‌ای میان بازیگران مختلف در نظر گرفته می‌شود. از این روابط دو برداشت می‌توان داشت: یکی برداشت سلبی (امنیت به‌مثابه نبود عاملی تهدیدکننده) و دیگری برداشت ایجابی (امنیت بعنوان ضمانت‌گر پدیده‌هایی است که توانایی ایجاد کرده و امور را ممکن می‌سازند). این تفکیک بطور معمول در دو مفهوم «آزادی از» و «آزادی برای» متجلی می‌گردد. بنابراین در رویکرد دوم؛ امنیت واقعی و پایدار، محصول توانایی اعمال قدرت بر سایرین نیست بلکه حاصل همکاری برای دست‌یازیدن به امنیت بدون محروم نمودن دیگران از آن است.^۱

مفهوم امنیت ملی پس از صلح و ستفالیای در اروپا چشم به جهان گشود و حاصل آن ساخت دولت‌های ملی بود. دولت‌های ملی بیشتر ساخت سیاسی دارند و مفهوم امنیت در این معنی، اشاره به تهدیداتی است که علیه دولت صورت می‌گیرد. دولت در برخی متون علوم سیاسی از چهار عنصر سرزمین، جمعیت، دولت و حاکمیت برخوردار است و در برخی متون، تنها سه عنصر ابتدایی برای آن برشمرده شده است. مفاهیم ابتدایی امنیت که روش و سیاق سنتی دارند، هر نوع تهدید که از خارج و توسط قوه قهریه، این چهار عنصر اساسی دولت را تهدید نماید مصداق نامنی ملی قلمداد می‌کند. با این حال به‌مرور مفهوم امنیت وسعت بیشتری یافت و ابعاد مختلفی را در بر گرفت؛ بطوری که علاوه بر بعد نظامی به ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز روی آورد و بجز سطح خارجی، وجوه داخلی و فروملی را نیز مورد توجه قرار داد.^۲

مفهوم پرابعد و همیشه متطور امنیت ملی همواره در حال نو شدن و تغییر و تحول

1. Paul Williams, *An Introduction to Security Reviews*, Trnaslated by Alireza Tayyeb (Tehran: Amirkabir Press, 2013) p. 40.

2. Davood Gharayagh Zandi, "Social Justice and National Security: Theoretical Framework", *Strategic Studies Quarterly*, Volume. 16, Issue. 61, (December 2014) pp. 7-32.

بوده و است. این تحول و تطور را در چهار رویکرد اصلی و شاخص می‌توان تبیین و بررسی نمود. مرحله اول، مطالعات سنتی است که در دو دسته «سنت‌گرایان ارتدکس» و «سنت‌گرایان میانه‌رو»، محور اصلی بحث آنها کاربرد قدرت نظامی برای بدست آوردن امنیت است. امنیت در سطح ملی با مانیفست امنیت سلبی، ناظر بر نبود تهدید و آسایش از ترس و معطوف به خارج از مرزهای ملی است و در سنت‌گرایی ارتدکس، به نبود تهدید نظامی معنا می‌شود.^۱ بطور کلی در رویکرد ارتدکس، جوهره نظامی امنیت ملی، ثابت و بدون تغییر است^۲ و تجلی آن در شعار «قدرت از درون لوله یک سلاح بیرون می‌آید» مشهود است. سنت‌گرایان میانه‌رو نیز بر محتوا و درون‌مایه نظامی مفهوم صلح تمرکز داشته و بر نقش‌آفرینی قدرت در تأمین منافع و امنیت ملی تأکید می‌ورزند. در گفتمان سنتی امنیت، تأکید بر مقابله و دفع عوامل تهدیدزا است. در این گفتمان در تعریف امنیت ملی، تهدید همواره منشأ خارجی دارد و خصوصیت نظامی آن غلبه دارد. این رویکرد، تعریفی مطلق از امنیت بدست می‌دهد و به همین جهت حوزه ناامنی در این تعریف بسیار گسترده است. رویکرد سنتی امنیت، تعریف خود را از امنیت بر مبنای ارزش‌های ملی تبیین می‌کند و در هسته مرکزی نظریه امنیتی آن، حفظ ارزش‌ها مستتر است. دولت‌محور بودن در گفتمان سلبی امنیت، به تلاش برای حفظ و بقای نظام سیاسی بعنوان حیاتی‌ترین ارزش سیاست‌های امنیتی ختم می‌گردد؛ بنابراین اگر نظام سیاسی را مجموعه‌ای از ساخت‌ها، ارزش‌ها و فرآیندها در نظر بگیریم، همه آنها موضوع تعریف امنیت هستند. بر همین مبنای تعریف رویکرد سنتی از قدرت نیز تعریفی ایدئولوژیک است و عوامل ذهنی اهمیت بیشتری نسبت به عوامل عینی دارند. به این ترتیب این رویکرد در تعریف و تبیین تهدیدها نیز تعریف خود را از امنیت ملاک قرار می‌دهد و هر شرایط و عواملی که وضعیت امنیتی

1. Robert Mandel, *The Changing Face of National Security: A Conceptual Analysis*, Translated by Research Institute for National Security Studies (Tehran: Research Institute for Strategic Studies, 1998) p. 15.

2. Asghar Eftekhari, "Security in Transition, The Evolution of the Meaning of Security in the Twenty-First Century", *Strategic Studies Quarterly*, Volume. 3, Issue. 10, (February 2001) pp. 25-48.

ساخته شده توسط رویکرد سنتی را مخدوش کند، یک تهدید امنیتی قلمداد می‌نماید. پس گفتمان سنتی کاملاً دشمن‌گرا و برون‌محور است و امنیت ملی را بیش از هر چیز در معرض تهدیدهای خارجی می‌بیند. ادبیات و کلید واژگان حاکم بر این گفتمان نیز واژه‌هایی همچون «دشمن»، «توطئه خارجی» و «تهاجم» است. بنیان این مانیفست، بعضاً در تضاد با ممالک غربی شکل گرفته و حتی هنگام توجه به تهدیدهای داخلی، ریشه و منشأ آنها را بیرون از مرزها و وابسته به خارج می‌پندارد و اساساً بر میلیتاریسم و بعد نظامی امنیت تأکید دارد؛ این تمرکز تک‌وجهی بر تهدید خارجی باعث غفلت حکومت از تهدید داخلی و عوامل آن یعنی «بحران مشروعیت» و «ناکارآمدی» در مدیریت اجتماعی و اقتصادی می‌گردد.^۱

رویکرد دوم یعنی گفتمان فراستنی معتقد است امنیت ابعادی پرتعداد دارد و به همین جهت ابعاد اقتصادی، فکری، حقوقی، زیست‌محیطی، اجتماعی و... را مورد توجه قرار می‌دهد. در این گفتمان، امنیت ملی بعنوان مفهومی چندبعدی در بافت زمانی و مکانی، معنا و شکل خاص خود را پیدا می‌کند.^۲ برژینسکی با تأکید بر قدرت نظامی، درباره امنیت و چندبعدی بودن آن می‌گوید: «منظور من از امنیت ملی، معنای محدود و مضیق آن یعنی امنیت نظامی مطلق نیست؛ هرچند قدرت نظامی یکی از ابعاد پراهمیت رقابت تاریخی آمریکا و شوروی است. در عوض معتقدم امنیت ملی ملاحظات و وجوه بیشتری را در بر می‌گیرد. از جمله زمامداری سیاسی، قدرت اقتصادی، نوآوری تکنولوژیک، حیات ایدئولوژیک و... . کوشش برای بدست آوردن امنیت ملی بدون توجه به این نکات مؤثر نخواهد بود و احتمالاً به شکست خواهد انجامید.»^۳ بنابراین تفاوت رویکرد فراستنی با رویکرد سنتی در توجه به تأثیر عنصر زمان و مکان در تشخیص تهدید و مقابله با آن است و گرنه در مبانی نظری گفتمان فراستنی نیز امنیت مترادف با نبود تهدید است.^۴

1. Rezaei, op.cit. pp. 28-30.

2. Ibid. p. 30.

3. Zbigniew Brzezinski, *In Quest of National Security*, Trnaslated by Ebrahim Khalili (Tehran: Safer Press, 1990) p. 23.

4. Rezaei, op.cit. p. 30.

رویکرد سوم مکاتب امنیتی، گفتمان «امنیت مثبت» یا مدرن است که امنیت را در پرتوی مطالبات شهروندی و در نسبت خواست‌های شهروندان با کارویژه‌های دولتی ارزیابی و تعریف می‌کند. برخلاف رویکرد سنتی و دولت‌محور که کسب امنیت ملی را در دفع تهدیدهای دارای منشأ خارجی می‌داند، در رویکرد مدرن امنیت، کوشش برای بدست آوردن میزانی از اطمینان خاطر برای کسب و حفظ منافع ملی مورد نظر است. بنابراین امنیت ملی از مسئولیت‌های دولت ملی است و هسته مرکزی این تعریف، اغلب دنبال نمودن ابعاد روانی و مادی امنیت به شکل توأمان است. همچنین در این رویکرد، مقابله با تهدیدها با تأسیس سازوکارها و فرآیندها امکان‌پذیر است و از اساس، دفع تهدید با تعقیب مصادیق امنیت میسر می‌گردد. در برداشت مدرن از امنیت، توجه به آسیب‌پذیری‌ها و نقاط ضعف امنیتی اولویت درجه اول دارد و اعتبار تهدیدهای خارجی در سطح پایینی قرار دارد. بعلاوه بجای مسائل نظامی و میلیتاریسم مطلق، ابتدا به وضعیت و عوامل اقتصادی پرداخته می‌شود.^۱ پس این رویکرد نگاهی ایجابی به امنیت ملی دارد و بجز نبود تهدید، برقراری شرایط مطلوب برای تحقق اهداف و مطالبات ملی را نیز مدنظر قرار می‌دهد. «این گفتمان با ارائه تعریف و بازتعریف از خودی و دیگری و مشروعیت نظام بر مبنای ایجاد اعتماد دوباره، خواهان افزایش گستره دایره خودی‌ها و کاستن از میزان دیگری‌ها است.»^۲ گفتمان مدرن، مهمترین وظیفه حکومت را تأمین امنیت، بقا و رشد اعضای جامعه می‌داند، امنیت را بر محور تکثر تعریف می‌کند و امنیت نباشده بر نظام بسته را شکننده و محکوم به فنا قلمداد می‌نماید. به همین جهت نیز این رویکرد معتقد است تکثرگرایی در عرصه‌های حکمرانی داخلی، عامل بنیادین تأمین امنیت کشور است و مهمترین تهدیدها را در نبود مشروعیت سیاسی و یکپارچگی، ناتوانی و ناکارآمدی اقتصادی تلقی می‌کند. رویکرد امنیتی مدرن به شکاف میان نظام ارزشی حکومت و نظام ارزشی مردم نیز اهمیت داده و آن را تهدیدزا بر می‌شمرد. از همین روی به ارزش‌هایی از

1. Eftekhari, op.cit. pp. 25-48.

2. Rezaei, op.cit. p. 31.

قبیل تضمین حقوق و آزادی‌های فردی، دموکراسی و حق حاکمیت مردم باور دارد و رعایت آنها را در راستای تحکیم و تقویت ثبات سیاسی و امنیت ملی در بلندمدت ضروری می‌پندارد و به همین دلیل نگاه امنیتی به همه مسائل داخلی و توسعه دادن حدود و ثغور حوزه‌های تهدیدات امنیتی را مردود می‌داند. در این نگاه، دو گانه امنیت نظام و امنیت مردم بی‌معنا است و امنیت نظام و مردم دو روی یک سکه و به یکدیگر وابسته‌اند و غفلت از هر یک، امنیت ملی را مورد هجمه قرار می‌دهد. این درست خلاف نظام‌های غیردموکراتیک است که در آنها میان امنیت حکومت و امنیت مردم تضاد یا تعارض به چشم می‌خورد و حکومت، کوچک‌ترین اعتراض و مخالفت مردم را سرکوب می‌نماید و چنین روندی به فروپاشی امنیت و سقوط حکومت منجر خواهد شد.^۱

رویکرد چهارم، گفتمان پست‌مدرن است که هسته اصلی آن را موضوع «امنیت جهانی» با محوریت انسان شکل می‌دهد.^۲ این رویکرد با تمرکز بر مقوله امنیت انسانی در بستر امنیت جهانی می‌کوشد با اولویت قراردادن امنیت انسان، حقوق بنیادین بشر را به مثابه پراهمیت‌ترین مؤلفه امنیت در مرکز توجه قرار دهد. بنابراین همه مردم حق برخوردارگی از امنیت را دارند و تأمین و تضمین این حق تکلیف همه دولت‌هاست. این گفتمان از دولت بعنوان تنها نهاد اجتماعی برای دستیابی به سطحی از امنیت عبور کرده و باور دارد دولت‌ها دیگر موضوع محوری امنیت نیستند و امنیت صرفاً درون دولت‌ها دست‌یافتنی نیست. پدیده جهانی شدن در موج چهارم امنیت ملی، در سه زمینه فرهنگی، هنجاری و هویتی، تحولات اساسی و بنیادینی را رقم زده است و فرهنگ دست کم سه تأثیر اساسی بر هویت دولت‌ها خواهد گذاشت: اولاً می‌تواند تلقی دولت‌ها از زندگی را دست‌خوش تغییرات نماید؛ ثانیاً می‌تواند الگوی حکومتی و حکمرانی را تغییر دهد و ثالثاً ممکن است تحولاتی در الگوی نظام بین‌الملل ایجاد کند.^۳ موج چهارم امنیت یا همان امنیت ملی پست‌مدرن، توجهی

1. Ibid. pp. 32-33.

2. Asghar Eftekhari, "The Logic of of National Security Equations", *Strategic Studies Quarterly*, Vol. 4, Issue. 14 (February 2002) pp. 505-526.

3. Kenneth Waltz, *Theory of International Politics* (California: Addison-Wesley Publishing Company, 1979) pp. 38-50.

معطوف به امنیت انسانی در قالب کلیت امنیت جهانی دارد و می‌کوشد با در اولویت قراردادن امنیت مردم، امنیت دولت را نیز مدنظر داشته باشد. «بنابراین، می‌توان تطور نظریه‌های امنیت ملی را از نظریه «امنیت سلبی» به سوی نظریه «امنیت اثباتی»، در پرتو ضرورت گذار از مفهوم «آزادی منفی» به «آزادی مثبت» و تغییر مرجع امنیت از «دولت»، «جامعه» و «نظام بین‌الملل»، به «امنیت جهانی» با محوریت «امنیت انسانی» در چارچوب الزامات و اقتضات حقوق بنیادین بشر دانست.»^۱

توضیح داده شد که امنیت و امنیت ملی مفاهیمی بشدت متغیر و متطورند که مسیری طولانی و پرپیچ‌وخم را طی نموده و تغییرات نظری بسیاری در مبانی آنها رخ داده است. اینکه یک نظام سیاسی کدام چارچوب نظری امنیت را برگزیند، در تعریف و حدود و ثغور امنیت ملی در آن کشور تأثیر مستقیم داشته و اینکه آن نظام سیاسی چه میزان دموکراتیک و حقوق بشری باشد نیز بر مدل و رویکرد امنیتی آن کشور تأثیر تام و تمام دارد. نظام‌های غیردموکراتیک و غیرحقوق بشری با گفتمان سنتی که در امنیت ملی اتخاذ می‌کنند، نه تنها هرگونه اعتراض و مخالفت از سوی مردم را بر نمی‌تابند بلکه از اساس به بهانه‌های مختلف امنیتی و با «امنیتی‌سازی»، به تحدید و سرکوب آزادی‌های عمومی و حق‌های غیرقابل انکار شهروندان مبادرت می‌نمایند. در مقابل گفتمان مدرن با تمرکز بر خواست شهروندان و نقاط آسیب‌زای داخلی و مسائل اقتصادی - اجتماعی و با توجه به تکثرگرایی، دموکراسی و حقوق بشر، امنیت را در ایجاد همگرایی و هم‌افزایی ملی جستجو می‌کند و گفتمان پست‌مدرن با تمرکز بر امنیت جهانی با محوریت انسان و از دریچه حقوق بنیادین بشر و مقوله فرهنگ و مسائل فرهنگی به امنیت ملی می‌نگرد. بنابراین دو گفتمان مدرن و پست‌مدرن با اوصافی که رفت، حق بر زبان مادری را نه تنها به رسمیت می‌شناسند بلکه آن را تضمین نموده و تضمین آن را قوام‌بخش امنیت ملی می‌انگارند.

یکی از حق‌هایی که در رژیم‌های سیاسی دارای رویکرد امنیتی سنتی با آن بسیار مقابله می‌شود، حق بر زبان مادری است که در این مقابله، آزادی استفاده از زبان مادری

1. Rezaei, op.cit. pp. 35-36.

برای اقلیت‌های زبانی را محدود می‌کند. حکومت‌های غیردموکراتیک غیرحقوق بشری با اتخاذ نگاه امنیتی، همواره اقلیت‌های زبانی را به مثابه نیروهای گریز از مرکز و تجزیه طلب قلمداد کرده و با عناوین مختلف از جمله تهدید امنیت و وحدت ملی، وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی، آزادی استفاده از زبان مادری را با موانعی جدی روبه‌رو می‌کنند. حال پرسش اساسی اینجاست که آیا وجود اقلیت‌های زبانی و به‌طور کلی وجود یک پدیده طبیعی انسانی مانند تنوع زبانی و وجود اقلیت‌های زبانی به خودی خود یک عامل تهدید و بی‌ثباتی است یا این تهدیدآمیز بودن یک وصف عَرَضی است و بستر زمانی و مکانی و سیاست امنیتی و نوع رویکرد حکومت به این پدیده است که آن را به یک تهدید مبدل می‌سازد؟ و آیا اساساً پدیده تنوع زبانی یک تهدید است یا توسط حکومت‌های غیردموکراتیک غیرحقوق بشری دارای رویکرد امنیتی سنتی، تهدیدانگاری شده است؟ با توجه به همه آنچه تا به اینجا تبیین شد، بنظر می‌رسد نوع دموکراتیک بودن یا نبودن و حقوق بشری بودن یا نبودن یک نظام سیاسی تعیین می‌کند که رویکرد و گفتمان امنیتی آن نظام کدام است و این گفتمان است که موضع حکومت در برابر آزادی‌ها و حق‌های اساسی مردم را شکل می‌دهد و پس از آن مسیر پیش روی آن نظام سیاسی پدیدار خواهد گشت. وجود پدیده تنوع زبانی و اقلیت‌ها به تهدید و ناامنی دامن می‌زند یا برعکس، مقابله با آزادی‌های زبانی اقلیت‌ها موجب افزایش نارضایتی آنان و میل به گریز از مرکز می‌شود؟ پاسخ نگارندگان گزاره دوم است. بخصوص حکومت‌هایی که با نگاه سنتی، امنیت را تنها در خارج از مرزهای خویش جستجو می‌کنند، بطور طبیعی از عوامل تهدیدزای امنیتی در داخل غافل شده و یا اصلاً منشأ آن را نیز خارجی می‌پندارند و به مرور نارضایتی از سلب آزادی‌های اساسی همچون آزادی زبانی تنها یکی از معضلات و ناخشنودی‌ها خواهد بود و مشکلات اقتصادی و اجتماعی نیز سر برآورده و غلبه می‌یابند و آن‌گاه نیروهای گریز از مرکز به علت بی‌عدالتی، محرومیت‌های اقتصادی و محدودیت آزادی‌های اساسی بیش از پیش رخ نمایان خواهند کرد. بنابراین در یک گزاره کلی، هرچه یک حکومت غیردموکراتیک‌تر باشد و پایبندی کمتری به حقوق بشر داشته باشد، سیاست‌ها و رویکرد

امنیتی آن سنتی تر و برون‌نگرتر بوده و حق‌ها و آزادی‌های داخلی را نیز محدودتر خواهد کرد و در نتیجه نیروهای گریز از مرکز و تهدیدها برای امنیت ملی و وحدت سرزمینی افزایش خواهد یافت.

بطور مشخص درباره اقلیت‌های زبانی، هرچه دولت‌ها آسوده و فارغ از دموکراسی و بی‌توجه به حق‌های بشری باشند، به امنیت ملی به شکل سلبی نگریده و تهدید را صرفاً از خارج و یا با ریشه و منشأ خارجی می‌پندارند و با بستن منافذ مختلف و امنیتی‌سازی پدیده تنوع زبانی و زبان‌های مادری اقلیتی، دست به تحدید آزادی استفاده از زبان مادری در ابعاد و ساحت‌های گوناگون می‌زنند. از طرفی تمرکز بر نظامی‌گری برای کسب امنیت با هزینه‌های مالی گزاف، عدم توجه به حق‌ها و آزادی‌ها و نبود سیستم نظارت و تعادل مطلوب برای یک نظام دموکراتیک، به «بحران کارآمدی» و «بحران مشروعیت» نظام سیاسی منجر خواهد گشت که نارضایتی‌ها و بحران‌های عمیق اقتصادی و اجتماعی بویژه در میان اقلیت‌ها را بدنبال خواهد داشت و این فشار اقتصادی بعلاوه سرکوب شدید آزادی استفاده از زبان مادری، به کاشته‌شدن بذر آنومی و پس از آن زنده‌شدن انگیزه‌های جدایی‌طلبی و تهدید امنیت ملی، وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی ختم خواهد شد. این در حالی است که رویکردهای مدرن و پست‌مدرن تلاش دارند با تضمین حق بر زبان مادری بر مدار عدالت، زمینه را برای افزایش رضایتمندی اقلیت‌های زبانی فراهم نموده تا این مطالبات همچون بسیاری از مطالبات گروه‌ها و اقشار دیگر جامعه، به چشم اسفندیار امنیت ملی مبدل نگردد. این‌گونه خواست‌هایی که اقلیت‌های زبانی مبتنی بر حق بر زبان مادری خویش دارند، تا حد مقدور و متناسب با همه‌جہات و اقتضائات منفعت عمومی پاسخ داده می‌شود تا اقلیت‌ها خود به عاملی امنیت‌زا تبدیل گردند.

در گفتار بعدی ضمن بازشناسی مفهوم وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی، بررسی می‌شود چگونه نوع رویکرد و گفتمان امنیتی اتخاذ شده توسط یک نظام سیاسی در امنیت ملی و وحدت سرزمینی آن کشور تأثیر دارد و تحدید حق بر زبان مادری چگونه بر دو شاخص مزبور اثر خواهد گذاشت.

۳. وحدت سرزمینی و حق بر زبان مادری

جنگ‌های بی‌پایان و خسارات بسیار سبب شد تا قدرت‌های کوچک و بزرگ اروپا سرانجام با پایان دادن به مخاصمه، بر سر میز مذاکره نشسته و پیمان وستفالی را منعقد نمایند. مولود وستفالی برای اروپا و سپس برای سراسر جهان و نظام بین‌الملل، «دولت - ملت» یا «دولت سرزمینی» بود که می‌توان با نام «کشور» نیز از آن یاد کرد.^۱ یکی از ره‌آورد‌های وستفالی، صورت‌بندی واحدهای سرزمینی مستقل دارای دولت مطلقه با سرزمین‌ها و مرزهای مشخص بود. از این پس بود که سرزمین، به معنایی عمیق‌تر و نزدیک‌تر به روح مفهومی خویش دست یازید و از تزلزل مداوم در عین استحکام، به ثباتی نسبی رسید و به محملی برای تکوین مفاهیم و پدیده‌هایی همچون ملت، دولت، مرز، ناسیونالیسم، حس ملی و وحدت سرزمینی مبدل گشت. وحدت سرزمینی و بدنبال آن تمامیت ارضی، تمام آن چیزی است که یک دولت برای حفظ آن‌ها می‌کوشد و تلاش می‌کند به هر شکل، مردمان و ملت خویش را نیز با این آرمان و به تعبیری با این خط قرمز همراه سازد. سرزمین، هم به افراد و هم به دولت و اندیشه‌های سیاسی این فرصت را می‌دهد چیزهایی را که برای آنها ارزش قائلند، پرورش دهند و همچنین به صورت‌بندی آنچه برای آنان اهمیت دارد یاری می‌رساند.^۲ آنچه امنیت ملی را تهدید می‌کند، می‌تواند در قامت تهدیدی بالقوه برای وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی یک سرزمین نیز خودنمایی کرده و چه بسا به فعلیت برسد. امنیت ملی، عنصر قوام‌بخش وحدت سرزمینی و وحدت سرزمینی عامل تقویت امنیت ملی است و بدون وحدت سرزمینی، تمامیت ارضی نیز در معرض خطر خواهد بود.

اما «وحدت سرزمینی» به چه معناست و مراد از این مفهوم دقیقاً چیست؟ «تمامیت ارضی» چیست و چه ارتباط و تفاوت‌هایی با «وحدت سرزمینی» دارد؟ چه رابطه‌ای میان

1. Ahmad Zeydabadi, *The Requirements of Politics in the Age of Nation-States* (Tehran: Ney Press, 2018) pp. 13-20.

2. Avery Kolers, *Land, Conflict, and Justice* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009) p. 9.

«امنیت ملی»، «وحدت سرزمینی» و «تمامیت ارضی» وجود دارد، تأثیر این مفاهیم بر یکدیگر چگونه است و حق بر زبان مادری چه رابطه‌ای با وحدت سرزمینی دارد؟ وحدت سرزمینی اصطلاحی است که در مباحث مربوط به حقوق عمومی و علوم سیاسی بعضاً بر زبان رانده می‌شود اما هیچ‌گاه معنای دقیق و مشخصی نیز برای آن بیان نمی‌گردد. بخصوص که در ترمینولوژی دو حوزه یادشده، اصطلاح تمامیت ارضی نیز وجود داشته و رواج دارد و عموماً در اذهان، حتی میان افراد آکادمیک، وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی یکی انگاشته شده و این‌همانی دارند. بدلائیل مزبور تعریف واژگانی و تخصصی مشخصی از وحدت سرزمینی در دست نیست و مقصود ما آن است که در این نوشتار به مفهوم‌شناسی و ارائه تعریفی مشخص از این اصطلاح بپردازیم. پس لاجرم برای رسیدن به یک تعریف از مفهومی مبهم و فاقد پیشینه مفهوم‌شناسی قابل توجه، ابتدا باید مفهوم مشابه به اصطلاح مورد نظر را نقطه عزیمت قرار داده و از آن راهی به اصطلاح موضوع مفهوم‌شناسی خویش بگشاییم. بنابراین لازم است ابتدا تمامیت ارضی را بازخوانی و بازشناسی نماییم.

تمامیت ارضی یکی از اصول حقوق بین‌الملل است که استفاده دولت‌ها از زور و قدرت نظامی علیه تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی سایر کشورها را ممنوع می‌سازد.^۱ اصطلاح تمامیت ارضی در بسیاری از معاهدات بین‌المللی مدرن همچون میثاق جامعه ملل و منشور سازمان ملل متحد بکار رفته اما در هیچ‌یک تعریفی از این اصطلاح ارائه نشده است.^۲ تنها در کنفرانس سان‌فرانسیسکو بود که برای تمامیت ارضی تعریفی ارائه شد. در این تعریف بیان گردیده «۱- دولت‌ها از نظر حقوقی برابرند. ۲- آنها از حقوق ذاتی حاکمیت کامل خود برخوردارند. ۳- شخصیت دولت مورد احترام است؛ همچنین تمامیت

1. Olivier Corten, "Territorial Integrity Narrowly Interpreted: Reasserting the Classical Inter-State Paradigm of International Law", *Leiden Journal of International Law*, 24, No. 1, (2011), pp. 87-94.

2. S Akweenda, "Territorial Integrity: A Brief Analysis of a Complex Concept Shorter Article", *African Journal of International and Comparative Law*, Vol. 1, No. 3, (1989), pp. 500-506.

ارضی و استقلال سیاسی آن محترم شمرده می‌شود. ۴- دولت‌ها باید تحت نظم بین‌المللی صادقانه وظایف و تعهدات بین‌المللی خویش را ایفا نمایند.^۱ البته این تعریف شمایل یک تعریف جامع و مانع را ندارد و بیشتر دربردارنده شرایط و قواعدی برای دولت‌ها بوده که تمامیت ارضی نیز یکی از آنهاست. قطعنامه ۲۶۲۵ مجمع عمومی سازمان ملل با عنوان «اصول حقوق بین‌الملل درباره روابط دوستانه و همکاری بین کشورها مطابق با منشور ملل متحد» نیز تمامیت ارضی را به منزله تخطی ناپذیری مرزهای سیاسی می‌داند. در این تحلیل، حقوق بین‌الملل بر مبنای ایجاد هم‌زیستی میان دولت‌های حاکم در عرصه بین‌المللی، آنها را به احترام و همکاری متقابل برای دستیابی به اهداف مشترک فرا می‌خواند و به همین خاطر، حفظ وضع موجود در جغرافیای سیاسی یعنی خدشه‌ناپذیری مرزهای شناخته‌شده بین‌المللی را رسالت خویش می‌داند و تنها اراده دولت‌هاست که می‌تواند به تغییر و تحول در مرزها منجر گردد. بنابراین نه تنها فتح و کشورگشایی با بکارگیری نیروی مسلح مشروعیت ندارد بلکه هرگونه جنگ بدون مجوز شورای امنیت، نامشروع و مصداق نقض تمامیت ارضی خواهد بود.^۲

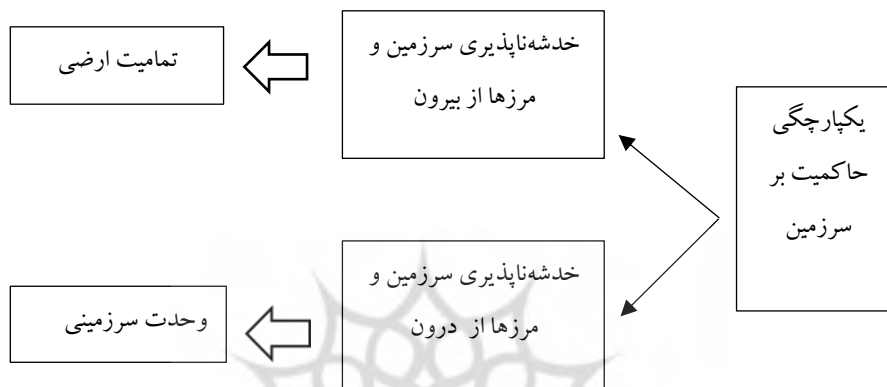
پس همان‌گونه که پیداست، تمامیت ارضی جنبه بیرونی و خارجی داشته و ناظر بر یکپارچگی سرزمین از لحاظ حاکمیت یک دولت مطلقه بر سرتاسر قلمرو سرزمینی و به دور از تهدید مرزها توسط عوامل و دولت‌های خارجی است. به بیان دیگر همان‌طور که از تعاریف ارائه شده بر می‌آید، تمامیت ارضی با توجه به بعد بیرونی حاکمیت دولت‌ها و در ارتباط دولت‌ها با سایر تابعین حقوق بین‌الملل تعریف می‌گردد؛ به همین جهت نیز بیشتر در مباحث حوزه‌های حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل به آن پرداخته می‌شود.

وحدت سرزمینی اما ناظر بر داخل مرزهای یک کشور است و در پرتو مصون‌بودن یکپارچگی حاکمیت سرزمین از تهدید از داخل کشور تعریف می‌شود و موضوع حقوق عمومی است. در واقع مراد از تهدید از داخل، گسترش نیروهای گریز از مرکز و

1. Ibid. pp. 500-506.

2. "Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of the United Nations- A/RES/2625(XXV)", (UN: General Assembly, 1971).

جدایی طلب با هدف تجزیه سرزمین است و کاملاً با تجاوز خارجی و تصرف خاک یک سرزمین تفاوت دارد. اگر ساختار یکپارچگی حاکمیت بر سرزمین را دارای دو وجه بدانیم، تمامیت ارضی ناظر بر خدشه‌ناپذیری سرزمین و مرزها از بیرون و وحدت سرزمینی عبارت از خدشه‌ناپذیری سرزمین و مرزها از درون کشور است.

آنگاه که یک دولت یا گروهی تروریستی از بیرون به مرزهای یک دولت هجوم آورده و بخش‌هایی از سرزمین آن دولت را تصرف می‌کنند، تمامیت ارضی مخدوش شده و هنگامی که به سبب بروز نارضایتی‌های گروه‌های اقلیتی از جمله اقلیت‌های زبانی، تحرکات جدایی‌طلبانه روی می‌نماید، وحدت سرزمینی نقض می‌گردد. البته ممکن است تهدید و تخدیش تمامیت ارضی و وحدت سرزمینی، توأمان رخ دهد یا در بروز هر یک، دیگری نیز نقش مؤثر داشته باشد. برای مثال در بروز تحرکات داخلی برای تجزیه سرزمینی بسیار محتمل است که نیروهایی از خارج نیز فعال باشند اما باز هم منشأ اصلی تهدید و نقطه آغاز آن در داخل و به سبب عواملی چون سلب حقوق و آزادی‌های اقلیت‌ها نبود حکمرانی دموکراتیک و حقوق بشری، اتخاذ استراتژی امنیتی سلبی و برون‌نگر و بطور کلی بی‌عدالتی‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است. در حالی که منشأ تهدید تمامیت ارضی ممکن است ناشی از ضعف یک دولت در مواجهه با سایر دولت‌های خارجی، ناتوانی در حفظ مرزها، عدم استقلال سیاسی و حاکمیتی، مسائل پیچیده ژئوپولیتیک و بسیاری موارد دیگر باشد.

اشاره به این نکته ضروری است که امکان دارد تمامیت ارضی و وحدت سرزمینی در متون علمی نیز یکی انگاشته شده یا بجای یکدیگر بکار روند؛ در حالی که بنا به تعریف‌هایی که ارائه شد، این دو مفهوم از اساس با یکدیگر تفاوت دارند. اگر هم کسی ادعا نماید این تفاوت و تمایز وجود ندارد، نگارندگان معتقدند می‌بایست قائل به این تفکیک شد تا بتوان تهدید مرزها و یکپارچگی حاکمیت سرزمینی یک کشور با منشأ بیرونی و درونی را از هم جدا نمود و بدرستی هریک را مورد بررسی و موشکافی قرار داد. این امر کمک می‌کند تا همانند آنچه تا به امروز در بررسی‌های علمی، بخصوص در بافت مکانی کشورهای غیردموکراتیک مغفول مانده، عوامل و علل داخلی تهدید امنیت ملی و یکپارچگی حاکمیت سرزمینی (از نوع وحدت سرزمینی)، از پرده ابهام و غفلت خارج گردد و زمینه برای تحلیل و شناخت صحیح عناصر موجد نارضایتی اقلیت‌های مختلف بخصوص اقلیت‌های زبانی و شکل‌گیری تحرکات تجزیه‌خواهی مهیا گردد. عدم تفکیک بین تمامیت ارضی و وحدت سرزمینی رهن بوده و باعث بی‌توجهی و عدم شناخت درست نسبت به دو نوع متفاوت از تهدید علیه امنیت ملی و همچنین تهدید یکپارچگی حاکمیت سرزمینی خواهد شد.

بنابراین مشخص شد در کشورهای غیردموکراتیک (یا دارای دموکراسی شکننده) و غیرحقوق بشری، امنیت چگونه تعریف می‌شود و بیگانگی یک حکومت با اصول حکمرانی دموکراتیک، چگونه بر گفتمان امنیتی آن کشور تأثیر می‌گذارد. پس از آن با تزریق نگاه امنیتی به تمام ساحت‌های امر حکمرانی و اداره، با تعریفی سلبی، امنیت تنها عدم وجود تهدید آن هم از بیرون مرزها و توسط نیروهای خارجی تلقی می‌گردد و با پررنگ شدن میلیتاریسم و تجهیز نظامی برای دفع تهدیدهای امنیتی، نگاه برون‌نگر و سلبی به امنیت باعث غفلت از وجه ایجابی این پدیده حیاتی در داخل گشته و هرگونه اعتراض و نارضایتی با تلقی نشأت‌گیری از خارج، شدیداً سرکوب خواهد شد. اینجاست که با پدیده‌هایی طبیعی همچون تنوع زبانی و وجود اقلیت‌های زبانی به‌مثابه یک تهدید و خطر بالقوه و به مانند یک باروت در میان انبار مهمات برخورد می‌شود و میزان نارضایتی از

تحدید آزادی زبانی برای اقلیت‌های مزبور رو به فزونی خواهد رفت. در این میان، بعلت بحران ناکارآمدی حاصل از دموکراتیک نبودن و عدم توجه به ابعاد مختلف امنیت، بخصوص بُعد اقتصادی آن، بی‌عدالتی‌ها و بحران ناکارآمدی نیز همچون آتش زیر خاکستر شعله‌ور می‌گردد و با نارضایتی از محدودیت حق‌ها و آزادی‌های زبانی و بحران‌های اقتصادی - اجتماعی همراه خواهد شد. نتیجه بروز این عوامل، نمایان شدن تحركات و انگیزه‌های جدایی‌طلبی و افزایش نیروهای گریز از مرکز در اقلیت‌های زبانی است که همه اینها در نهایت امنیت ملی و وحدت سرزمینی را در معرض خطر فروپاشی و اضمحلال قرار می‌دهد. در این میان، حفظ و تقویت زبان ملی امری بسیار مهم و در عین حال خطیر است. اگر سیاست‌گذاران در توسعه و تقویت زبان ملی اقتضائات عدالت را در نظر نگرفته و رویکرد حذفی و سلبی در قبال زبان‌های مادری و اقلیتی در پیش گیرند، پای در ورطه تقابل نهاده و بذر نارضایتی را در اقلیت‌های زبانی می‌کارند. به همین جهت در یک حکومت دموکراتیک اخلاقاً بی‌طرف است که می‌توان از زبان ملی بعنوان یک عامل مهم زایش هویت، امنیت و وحدت ملی استفاده نمود اما در عین حال زبان‌های مادری اقلیتی را نیز حذف نکرد و عامل تهدید امنیت نیز نشد.

نتیجه‌گیری

حق بر زبان مادری از جمله حق‌هایی است که در عین آنکه اهمیت بسیاری دارد و افراد زیادی را در سرتاسر جهان در بر می‌گیرد، کمترین توجه و نظریه‌پردازی‌ها نسبت به سایر حق‌ها را به خود اختصاص داده است. همین مسأله در کنار سایر عوامل موجب شده تا در زندگی روزمره آدمی نیز این حق مغفول واقع شود و صاحبان آن بطوری که باید از آن بهره‌مند نگردند. از همین رو این پژوهش ضمن بازخوانی و مفهوم‌شناسی همه مفاهیم دخیل در موضوع پژوهش، مبانی نظری حق بر زبان مادری را با توجه به اصل کرامت ذاتی، فاعلیت اخلاقی و غایت در خویش بودن انسان تبیین کرده و با اتخاذ رویکرد تقلیل‌گرایانه در قبال حق گروه‌های اقلیت، با تأکید بر ماهیت فردی حق‌ها و با توجه به مقتضیات تبعیض مثبت در تضمین حق‌های گروهی، به تبیین و دفاع از حق گروه‌های دارای زبان‌های مادری

اقلیت و لزوم تضمین آن پرداخت و رابطه حق بر زبان مادری را با امنیت ملی و وحدت سرزمینی بررسی و تحلیل نمود.

در بسیاری از موارد، دولت‌ها بخصوص نوع غیردموکراتیک و غیرحقوق بشری آنها در برابر اقلیت‌های زبانی و اعمال حق بر زبان مادری توسط آنها، موضع تقابلی در پیش می‌گیرند و این گونه حق بر زبان مادری خود را در مصاف با امنیت ملی و وحدت سرزمینی می‌بیند. در این نوشتار تبیین شد موضعی که دولت‌ها در قبال حق‌ها در نگاهی کلان و حق بر زبان مادری در تحلیلی موردی اتخاذ می‌کنند، تابع موارد و عوامل مختلفی است. دموکراتیک بودن یا نبودن و داشتن نظریه حکمرانی و نظام حقوق عمومی مبتنی بر التزام به حقوق بشر از یک سو و گفتمان امنیتی یک دولت و امنیتی کردن یا نکردن جامعه برای ایجاد امنیت از سوی دیگر، تأثیری مستقیم در نوع رویکرد آن دولت در برخورد و موضع‌گیری در قبال حق‌ها و حق بر زبان مادری دارد.

دولت‌های غیردموکراتیک و غیرحقوق بشری که امنیت را با عینک سلبی و دفع ناامنی‌های خارجی می‌بینند، با امنیتی‌سازی و تمسک به اضطرار همیشگی و تمام‌ناشدنی، دست به افزایش هرچه بیشتر گستره اختیارات و قدرت خود و تحدید روزافزون حق‌ها و آزادی‌های شهروندان می‌زنند. طبیعی است با گفتمان امنیتی مزبور و نگاهی که اینچنین دولتی به حق‌ها و مصلحت عمومی دارد، اساس وجود تنوع زبانی و اقلیت‌های زبانی در سرزمین خود را یک تهدید می‌داند و به سرکوب و منزوی کردن آنها می‌پردازد. این برخوردهای حذفی و سرکوب‌ها نیز گاه صرفاً عقب‌رانند و تضعیف زبان‌های مادری اقلیت و گاه همراه با اشاعه و تبلیغ برای گسترش مداوم زبان ملی است که دومی بدون اولی عملی و مطلوب و توأم با اولی بی‌حاصل و همراه با تضعیف هردو است. از سوی دیگر اقلیت‌های زبانی نیز احقاق و تضمین حق بر زبان مادری خویش را مطالبه می‌نمایند و به این شکل تقابل دولت و اقلیت‌های زبانی بر صفحه هستی نقش می‌بندد. علاوه بر این‌ها اگر نگوییم همیشه اغلب، چنین دولتی بدلیل حرکت نکردن بر مدار مصلحت عمومی و ضعف یا نبود حاکمیت قانون، دموکراسی و حکمرانی خوب، در حوزه‌های اقتصادی و

اجتماعی نیز دچار بحران‌های مختلف از جمله بحران ناکارآمدی می‌شود و شکاف و بی‌عدالتی‌های متنوع اقتصادی و اجتماعی همچون یک بیماری مهلک بر جان جامعه چنبره می‌زند و معمولاً در چنین شرایطی، این تبعیض‌ها و بی‌عدالتی‌ها در مورد اقلیت‌ها بیشتر رخ می‌دهد و با نارضایتی‌های حاصل از مقابله دولت با اعمال حق بر زبان مادری جمع می‌گردد. همه این‌ها به مرور به یک مجموعه دربردارنده انواع نیروهای انباشته شده خطرناک مبدل می‌شود و در نتیجه‌ای خلاف آنچه دولت انتظار دارد، صداها و تحرکات جدایی‌خواهانه یا استقلال‌طلبانه در میان اقلیت‌های زبانی دیده می‌شود و امنیت ملی و وحدت سرزمینی را متزلزل می‌نماید. نکته مهم در این باره، تفاوتی است که میان وحدت سرزمینی با تمامیت ارضی وجود دارد و در این پژوهش برای اولین بار این تفکیک و مفهوم‌شناسی صورت گرفت و دلیل این تفکیک نیز فراهم‌شدن بسترها برای بررسی‌های دقیق و عمیق درباره علل و عوامل تهدید یکپارچگی حاکمیت سرزمینی و جلوگیری از غفلت در برابر عوامل داخلی است.

بنابراین پایداری به مصلحت عمومی به معنا و مفهومی که در این پژوهش از آن بدست داده شد و پایداری به حق‌ها به مثابه ابزاری برای حکمرانی بهتر، نه بعنوان مفهومی دست‌وپاگیر و طفیلی، می‌تواند امنیت‌ساز و تضمین‌گر وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی باشد. هیچ‌گاه تحدید حق‌ها و آزادی‌ها برای هیچ دولتی در بلندمدت امنیت‌آور نخواهد بود؛ چرا که امری است در تضاد با طبیعت بشری که بالأخره روزی به نافرمانی مدنی و تهدید ثبات و تداوم دولت می‌انجامد. و اینجاست که به‌قول دورکین باید حق‌ها را جدی گرفت.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Mohammad Jalali
Mehrdad Aghaee

<https://orcid.org/0000-0002-2609-9307>

<https://orcid.org/0000-0001-5567-5986>

منابع

کتاب‌ها

- افتخاری، اصغر، *مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی* (تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۹۵).
- برژینسکی، زینگو، *در جستجوی امنیت ملی*، ترجمه ابراهیم خلیلی (تهران: سفیر، ۱۳۶۹).
- تاجیک، محمدرضا، *مقدمه‌ای بر استراتژی‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران؛ رهیافت‌ها و آثار*، جلد اول (تهران: فرهنگ گفتمان، ۱۳۸۱).
- دی ویلیامز، پل، *درآمدی بر بررسی‌های امنیت*، ترجمه علیرضا طیب (تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۲).
- راسخ، محمد، *فلسفه حق، در حق و مصلحت؛ مقالاتی در فلسفه حقوق، فلسفه حق و فلسفه ارزش*، جلد اول و دوم (تهران: طرح نو، ۱۳۹۳).
- راسخ، محمد، *حق و مصلحت؛ مقالاتی در فلسفه حقوق، فلسفه حق و فلسفه ارزش*، ج. دوم (تهران: نی، ۱۳۹۳).
- رضایی، مهدی، *امنیت ملی، حقوق بشر، مشروعیت سیاسی در دموکراسی‌های شکننده؛ مقدمه‌ای بر مبانی حقوق امنیت ملی* (تهران: خرسندی، ۱۳۹۷).
- زیدآبادی، احمد، *الزامات سیاست در عصر ملت- دولت* (تهران: نی، ۱۳۹۷).
- قاری سید فاطمی، سید محمد، *حقوق بشر معاصر- درآمدی بر مباحث نظری*، جلد اول (تهران: نگاه معاصر، ۱۳۹۶).
- ماندل، رابرت، *چهره متغیر امنیت ملی*، ترجمه پژوهشکده مطالعات امنیت ملی (تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۷۷).

مقاله‌ها

- افتخاری، اصغر، «امنیت در حال گذار: تحول معنای امنیت در قرن بیست و یکم»، *مطالعات راهبردی*، دوره ۱۰، شماره ۳، (۱۳۷۹).
- _____، «منطق معادلات امنیت ملی»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، دوره ۴، شماره ۱۴، (۱۳۸۰).

- غرایق زندی، داود، «نسبت عدالت اجتماعی و امنیت ملی: چارچوب نظری»، مطالعات راهبردی، دوره ۶۱، شماره ۶۱، (۱۳۹۲).
- میرعرب، مهرداد و سجادی، سید عبدالقیوم، «نیم نگاهی به مفهوم امنیت»، فصلنامه علوم سیاسی - دانشگاه باقرالعلوم (ع)، دوره ۹، شماره ۳، (۱۳۷۹).

پایان نامه ها

- آقایی، مهرداد، رابطه حق بر زبان مادری با امنیت ملی و وحدت سرزمینی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، (۱۴۰۰).
- سلیمی، امیر، نسل کشی زبانی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق بشر، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، (۱۳۹۶).

References

Books

- Eftekhari, Asghar, *Fundamental Stages of Thought in National Security Studies* (Tehran: Research Institute for Strategic Studies, 2016). [In Persian]
- Brzezinski, Zbigniew, *In Quest of National Security*, Trnaslated By Ebrahim Khalili (Tehran: Safeer Press, 1990). [In Persian]
- Garner, Bryan, ed., *Black's Law Dictionary*, 9th ed (Saint Paul: Thomson Reuters, 2009).
- Ghari Seyed Fatemi, Mohammad, *Contemporary Human Rights Law - An Introduction to the Theoretical Issues*, 1th V. (Tehran: Negah-e-Moaser Press, 2017). [In Persian]
- Kolers, Avery, *Land, Conflict, and Justice* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009).
- Kymlicka, Will & Patten, Alan, *Language Rights and Political Theory* (New York: Oxford University Press, 2007).
- Mandel, Robert, *The Changing Face of National Security: A Conceptual Analysis*, Translated by Research Institute for National Security Studies (Tehran: Research Institute for Strategic Studies, 1998). [In Persian]

- Rasekh, Mohammad, *Right and the Public Interest; Articles in Philosophy of Rights, Philosophy of Law and Philosophy of Value*, 1th V. (Tehran, Tarhe-e-No Press, 2014). [In Persian]
- Rasekh, Mohammad, *Right and the Public Interest; Articles in Philosophy of Rights, Philosophy of Law and Philosophy of Value*, 2nd V. (Tehran: Ney Press, 2014). [In Persian]
- Rezaei, Mehdi, *National Security, Human Rights, Political Legitimacy at Fragile Democracies; An Introduction to the Foundation of National Security Law* (Tehran: Khorsand Press, 2018). [In Persian]
- Tajik, Mohammadreza, *An Introduction to the National Security Strategies of the Islamic Republic of Iran*, 1th V (Tehran: Farhang-e- Gofte-man Press, 2002). [In Persian]
- Waldron, Jeremy, *Nonsense Upon Stilts: Bentham, Burke, and Marx on the Rights of Man* / Edited with Introductory and Concluding Essays by Jeremy Waldron (London ; New York: Methuen, 1987).
- Waltz, Kenneth, *Theory of International Politics* (California: Addison-Wesley Publishing Company, 1979).
- Williams, Paul, *An Introduction to Security Reviews*, Trnaslated by Alireza Tayyeb (Tehran: Amirkabir Press, 2013). [In Persian]
- Zeydabadi, Ahmad, *The Requirements of Politics in the Age Of Nation-States* (Tehran: Ney Press, 2018). [In Persian]

Articles

- Akweenda, S, "Territorial Integrity: A Brief Analysis of a Complex Concept Shorter Article", *African Journal of International and Comparative Law*, Vol. 1, No. 3, (1989).
- Corten, Olivier, "Territorial Integrity Narrowly Interpreted: Reasserting the Classical Inter-State Paradigm of International Law", *Leiden Journal of International Law*, Vol. 24, No. 1 (2011).
- Eftekhari, Asghar, "Security in Transition, The Evolution of the Meaning of Security in the Twenty-First Century", *Strategic Studies Quarterly*, Volume. 3, Issue. 10, (February 2001). [In Persian]

- _____, "The Logic of of National Security Equations", Strategic Studies Quarterly, Volume. 4, Issue. 14 (February 2002). [In Persian]
- Gharayagh Zandi, Davood, Social Justice and National Security: Theoretical Framework, Strategic Studies Quarterly, Volume. 16, Issue. 61, (December 2014). [In Persian]
- Jones, Peter, "Human Rights, Group Rights, and Peoples' Rights", Human Rights Quarterly, Vol. 21, No. 1, (March 1999).
- May, Stephen, "Language Rights: The 'Cinderella' Human Right", J. Hum. Rights 10, No. 3, (2011).
- Mirarab, Mehrdad, Sajjadi, Seyed Abd Al-Ghayoom, "A Look at the Concept of Security", Political Science Quarterly- Bqir Al-Olum University, Volume. 3, Issue. 9, (Summer 2000). [In Persian]

Thesis

- Aghaei, Mehrdad, The Relationship between the Right to Mother Tongue and National Security and Territorial Unity, Master Thesis in Public Law, Tehran, Shahid Beheshti University, Faculty of Law, (2021).
- Salimi, Amir, Linguistic Genocide, Master Thesis in Human Rights Law, Tehran, Shahid Beheshti University, Faculty of Law, (2017).

Declarations and Reports

- "Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of the United Nations- A/RES/2625(XXV)", (UN. General Assembly, (1971).
- Special Rapporteur on Minority Issues, Effective Promotion of the Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities- A/74/160 (New York: General Assambly of UN, 2019).

استناد به این مقاله: جلالی، محمد، آقایی، مهرداد، (۱۴۰۲)، «رابطه حق بر زبان مادری با امنیت ملی و وحدت سرزمینی»، پژوهش حقوق عمومی، ۲۴(۷۸)، ۲۲۱-۲۵۳. doi: 10.22054/QJPL.2022.65762.2728

The Quarterly Journal of Public Law Research © 2008 by Allameh Tabataba'i University Press is licensed under CC BY-NC 4.0.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی